משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר מועד

מלאכת שלמה על משנה חגיגה

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה חגיגה

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ו 7
משנה ז 8
משנה ח 9
פרק ב 11
משנה א 11
משנה ב 12
משנה ג 12
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ו 14
משנה ז 14
פרק ג 15
משנה א 15
משנה ב 16
משנה ג 18
משנה ד 18
משנה ה 19
משנה ו 20
משנה ז 20
משנה ח 21

פרק א

משנה א

הכל חייבים וכו'. רפ"ק דערכין ובירושלמי פ' הערל דף ט' ובפ' מצות חליצה דף י"ב וביד ר"פ שני דהלכות חגיגה וסימן ג'. וכתבו תוס' ז"ל פי' רש"י ז"ל בראיה מצות יראה כל זכורך והקשה הר"ר אלחנן דהא תני בסמוך בש"א הראיה שתי כסף משמע דבקרבן מיירי ותו תניא בגמ' הערל והטמא פטורין מן הראיה ופרכינן בשלמא טמא דכתיב ובאת שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה אלא ערל מנלן וכו' ועוד אמרינן בירוש' ריש מכלתין בד"א בראיית קרבן אבל בראיית פנים בעזרה הכל חייבין כמו בהקהל האנשים והנשים והטף ותו תניא בגמ' ר' יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלייתם לרגל ראיה ושמחה וחגיגה יש בראיה מה שאין בשתיהן שהראיה כולה כליל משמע דסתם ראיה בקרבן מיירי על כן נראה לר"ת דמתני' מיירי בקרבן ובעזרה ורש"י דנקט בראיית פנים בעזרה נקט חדא דמשמע תרי ולפטורה דכולהו אתא דאף בראיית פנים בעזרה פטירי וכ"ש בראיית פנים בקרבן וגם יש ליישב דמתני' משמע ליה דבראיית פנים [נמי] איירי דקתני בסמוך איזהו קטן כל שאינו יכול לילך וכו' משמע דבקטן דאיירי ביה קאמר אלמא בראיית פנים בעזרה [איירי] שאינו יכול לילך לשם ומיהו שיטת הירושלמי לא יתכן לפי שיטת שמעתתא שלנו מפני דברים הרבה וכו' כמו שהוכיחו הם תוס' ז"ל שם בגמ' ע"ש וכן פי' בערוך בערך חג בשם רב האי גאון ז"ל דמשנתנו בראיית קרבן מיירי:

חוץ מחש"ו. אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ כדאמרי' בר"פ בכל מערבין דהא תנא ושייר מקמץ ובורסי ומי שאין לו קרקע: [הגהה בברייתא בגמ' עלה ז' אינו מוזכר שם ומי שאין לו קרקע וגם הרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות חגיגה לא הזכירו אכן התוס' הזכירוהו ג"כ בפ"ק דר"ה דף ו' ע"כ הגה"ה] ומיהו אי משום הני לאו שיורא הוא דפסול דגופא קחשיב הני דפסולין מחמת דבר אחר הוא משום אומנותו וכי תימא הא איכא חרש באזנו אחת וחגר ברגלו אחת ובעלי קביין כל הני מכללא אתיין וטמא פשיטא ליה לפי שאינו בביאה אינו בהבאה וערל מרבינן בגמ' כי טמא ואליבא דר' עקיבא אבל כל הני דמתני' רבותא אשמועי' דבעינן מיעוטא דקרא תוס' ז"ל: ובגמ' קתני חרש דומיא דשיטה וקטן מה שוטה וקטן דלאו בני דעה אף חרש דלאו בר דעה הוא וקמ"ל כדתנן בתרומות פ"ק חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר הא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר חייב תנינא להא דת"ר וכו' ופריך והתניא מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר פטור ומשני אמר רבינא ואיתימא רבא מתני' אצל ראיית חרש דומיא דשוטה גבי שמחה הוא דתני ותרי מיני חרש תני מתני'

וחסורי מחסרא מתני' וה"ק הכל חייבין בראיה ובשמחה חוץ מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפטור מן הראיה ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין אף מכל המצות האמורות בתורה ותניא נמי הכי ובגמ' מפרש מ"ש לענין ראיה דפטירי ומ"ש לענין שמחה דמחייבו וכתבו תוס' ז"ל שומע ואינו מדבר פטור מן הראיה וחייב בשמחה והא דלא קתני נשים דמחייבו בשמחה בתר הכי לא חש להכי למיתני סורסא וכיוצא בזה מצינו בכמה מקומות ע"כ:

שוטה ירוש' א"ר אלעזר אתה הראת לדעת ע"כ:

וטומטום ואנדרוגינוס וכו' גמ' ת"ר זכור להוציא את הנשים זכורך להוציא טמטום ואנדרוגינוס כל זכורך לרבות את הקטנים ואיצטרך קרא למעוטי נשים דלא תימא נילף ראיה ראיה מהקהל מה להלן נשים חייבות אע"ג דהוי נמי מ"ע שהזמן גרמא אף כאן נשים חייבות אתא קרא למעוטי וטומטום נמי בשביציו מבחוץ אלא שהגיד טמון דהא ודאי זכר הוא הלכך איצטרך קרא למעוטי דאי לטומטום סתמא לא איצטריך קרא למעוטי ספיקא וקטן מיירי בקטן שהגיע לחנוך ומדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא איצטריך לכדאחרים דתניא אחרים אומרי' המקמץ והצורף נחשת והבורסי פטורין מן הראיה משום שנאמר כל זכורך מי שראוי לעלות עם כל זכורך וכל אלו ריחן רע ואין יכולין לעלות עם חבריהם ומ"מ מטהרין גופן ומלבושם ועולים בכלל ישראל ליראות שכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות חגיגה וכן משמע קצת מלשון רש"י ז"ל שאינם פטורין לגמרי אע"פ שלא פי' שעולין בכלל ישראל כלשון הרמב"ם ז"ל מ"מ כתב דאין נראין לחצאין דקתני בברייתא מפרש אביי דר"ל דמי שאינו ראוי לעלות אלא בחבורה מועטת כגון אלו שיעשו חבורה לעצמן ע"כ:

נשים לא שייך לאקשוי אמאי תני נשים לשון רבים כו' דהכי דייקי' בפ"ק דקדושין טפלים חייבין נשים לא כ"ש ע"כ מתוס' ז"ל ובתוי"ט כתב עליהם וקשיא לי כו' ואני הדיוט מסתבר לע"ד דתנא אשגרת לישנא דרוב מתנייתא נקט הכא דבפ' מי שמתו תנן נשים ועבדים וקטנים פטורין וכו' גם שם בפ' שלשה שאכלו נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין וכו' גם בסוכה פ' הישן תנן נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה וכן בכמה דוכתי לעולם כדתנא להו לענין חיוב במצות או פטור מן המצות קתני להו בלשון רבים ולהכי נמי נקט להו הכא בלשון רבים אע"פ שנפרד מהם פה הקטן היינו ג"כ מהאי טעמא גופיה שתדיר רגיל לשנות חוץ מחש"ו או חש"ו פגיעתן רעה וכו' בפרק החובל אבל גבי דיני נזיקין דהיא מילתא שאין מן הראוי להזיק א"כ גם אין ראוי להזכיר בהן לשון רבים

ולהכי קתני התם פ' החובל העבד והאשה פגיעתן רעה לשון יחיד ואפשר דמהאי טעמא גופיה אקדים התם עבד לאשה כדי לתלות הקלקלה במקולקל אע"פ שבכולהו דוכתי תני נשים והדר עבדים כך נלע"ד:

ועבדים שאינם משוחררין פירשנוהו בראש פירקין:

והסומא ואפי' באחת מעיניו דכתי' יִרְאה וקרינן יֵרָאה מה הבא לראות הקב"ה שהוא רואה לעולי רגלים בשתי עיניו ישתבח זכרו לעד ולנצח אף אותן שבאין ליראות יהיו בשתי עינים ואיכא דאמרי מהכא ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה כלומר יראה את המקום ואת הבאים שם ויראה לבאים שם מה לראות וכו' ואיכא דאמרי מה לראות בשתי עיניו היינו כהן שסומא באחת מעיניו שאינו רואה את הנגעים דכתיב לכל מראה עיני הכהן אף הבא ליראות בשתי עיניו. הרגמ"ה ז"ל:

ומי שאינו יכול לעלות ברגליו פי' רש"י ז"ל מירושלם לעזרה ורבותא נקט דלא מיבעיא מעירו דלא מצי סליק לעזרה והה"נ אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דפטור כדמשמע בגמ' עד הכא מאן אתיא תוס' ז"ל ומפרש בגמ' ומי שאינו יכול לעלות ברגליו לאתוי מפונקים שאין הולכין בלא מנעל דאין אדם נכנס להר הבית במנעלו דכתיב מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי: [הגהה צ"ע לע"ד ונלע"ד שאפשר שר"ל בכאן יש שלש חלוקות תרי לפיטורא ואחת לחיובא תרי לפיטורא היינו שאינו יכול לעלות מירושלים לעזרה ולא מעירו לירושלים אבל אם הוא יכול לעלות מעירו לעזרה חייב ומה שכתבו תוס' ז"ל ורבותא נקט דלא מיבעיא וכו' ר"ל רבותא נקט רש"י ז"ל שפירש מירושלם לעזרה דמש"ה הוא פטור מלעלות להראות דכ"ש שאינו יכול לעלות מעירו לעזרה אפי' שתהיה עירו סמוכה הרבה לירושלים כיון דאפי' מירושלים לעזרה אינו יכול אבל אם היה יכול לעלות מעירו לעזרה אז היה חייב דו"ק: ע"כ הגהה]

איזהו קטן וכו' תוס' פ"ק דר"ה דף ז':

כל שאינו יכול לרכוב וכו' גמ' מתקיף לה ר' זירא עד הכא פי' עד ירושלם מאן אתייה והלא משהוא יכול להיות חוץ מאמו יכול לאחוז ביד אביו דכדי עליה מירושלים להר הבית אתה אומר שיחנכוהו ועד ירושלם מי הביאו א"ל אביי עד הכא דמחייבא אימיה בשמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך אייתיתיה אימיה מכאן ואילך דאימיה לא מחייבא להראות בהר הבית אם יכול לעלות ולאחוז בידיו של אביו מירושלם להר הבית חייב ואם לאו פטור וב"ש מחמרי טפי דאע"פ שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות ברגליו כיון שהוא יכול לרכוב על כתפו של אביו וגם אין הקטן חגר חייב בחנוך מדרבנן: ירוש' ר' בון ב"ר חייא בעא קומי ר' זעירא היכן היו מראים פנים בהר הבית או בעזרה א"ל

נשמעינה מן הדא הטמא פטור מן הראיה דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה ואין טמא מת נכנס להר הבית הדא אמרה בעזרה היו מראין פנים ע"כ:

משנה ב

בש"א הראיה שתי כסף וכו'. בגמ' ת"ר בש"א הראיה שתי כסף שהראיה עולה כולה לגבוה מה שא"כ בחגיגה ועוד מצוני בעצרת שריבה בהן הכתוב בעולות יותר מבשלמים ובה"א הראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף שחגיגה ישנה לפני הַדִּבֵּר משא"כ בראיה דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ועוד מצינו בנשיאים שריבה בהן הכתוב בשלמים יותר מבעולות ובגמ' מפרש לה לכולה ברייתא וב"ש סברי דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראיה הואי ועוד תניא בגמ' ולא יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ומנחות ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמר' ראיה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט זבחים אף ראיה האמורה לגבוה זבחים ומה הן זבחים עולות אתה אומר עולות או אינו אלא שלמים ודין הוא נאמרה חגיגה להדיוט ונאמרה ראיה לגבוה מה חגיגה האמורה להדיוט בראוי לו אף ראיה האמורה לגבוה בראוי לו וכן בדין שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם וביד פ"א דה' חגיגה סימן ב':

משנה ג

עולות במועד וכו' פ' שני דה' חגיגה סי' ח':

בי"ט הראשון של פסח כתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים גרסי' חג ע"כ:

משנה ד

ישראל יוצאין ידי חובתן וכו' ביד שם פ' שני סי' י':

ובמעשר בהמה גם לשלמי חגיגה יוצאים במעשר בהמה אע"פ שאינם באין אלא מן החולין וכן הוא בגמ' וכן פסק שם ביד:

משנה ה

מי שיש לו אוכלין מרובין בנקודת שב"א תחת הכ"ף של אוכלין וכתבו תוס' ז"ל בירושלמי אמרי' עני וידיו רחבות קורא אני עליו איש כמתנת ידו עשיר וידיו מועטות על זה נאמר מעה כסף ושתי כסף אין פחות ממעה כסף ואין פחות משתי כסף. ופי' רש"י ז"ל עולות מרובות דכתיב איש כמתנת ידו ע"כ ושמא כיון ז"ל למה שכתבתי בשם תוס' מן הירוש' וביד פ"א דהלכות חגיגה סי' ב' י"א:

משנה ו

מי שלא חג וכו' בפי' הרגמ"ה ז"ל למסכת ערכין רפ"ק מצאתי מי שלא חגג וכו' ע"כ. ואיתא בפ"ק דיומא דף ג' ובפ' שני דביצה דף כ' ובפ"ק דר"ה דף ד' ובפ"ק דמגילה דף

ה' ובפ' אין דורשין דף ז' וביד שם פ"א סימן ו' ז': ונלע"ד דלרבותא נקט מי שלא חגג בחג הסכות דאע"ג דשמיני עצרת הוי רגל בפני עצמו אעפ"כ הוי תשלומין וכ"ש יום שביעי של פסח דכולן רגל אחד דהוי תשלומין ואם עבר יום ז' של פסח הוי מעוות לא יוכל לתקון ובפ' אלו מגלחין (מועד קטן דף כ"ד) וגם בפ' אין דורשין (חגיגה דף י"ז א)"ר אושעיא מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל ז' שנאמר בחג המצות ובחג השבועות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל ז' ופרכינן ואימא מקיש לחג הסכות מה חג הסכות יש לה תשלומין כל ח' אף חג השבועות יש לה תשלומין כל ח' ומשנינן תפשת מועט תפשת תפשת מרובה לא תפשת: ובברייתא ילפינן לה מהכא דתניא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל ז' ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל ז' א"כ למה נאמר ז' לתשלומין ומנין שאם לא חג י"ט הראשון של חג שחוגג והולך את כל הרגל וי"ט האחרון ת"ל בחדש השביעי תחוגו אותו ומאי תשלומין ר' יוחנן אמר תשלומין לראשון ור' אושעיא אמר תשלומין זה לזה ואיכא בינייהו חגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני לר' יוחנן כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ולר' אושעיא אע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני ובתו"כ ר"פ י"ז דפ' אמור: גרסי' בפסיקתא שבעת ימים תחוג והלא כבר נאמר חג הסכות תעשה לך ז' ימים אלא מלמד שכל הרגל תשלומין לי"ט הראשון שאם לא חגג בו חוגג את כל הרגל כל ז' ע"כ:

אינו חייב באחריותו ק"ק לע"ד דנראה דשפיר טפי אי הוה תנא אין לו תקנה או שוב אין לו תשלומין:

וחסרון לא יוכל להמנות גמ' א"ל בר הי הי להלל האי להמנו' להמלאות מיבעי ליה א"ל זה שמנוהו חבריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם ותניא נמי הכי:

משנה ז

ר"ש בן מנסיא אומר וכו'. ובגמ' הוליד אין לא הוליד לא והתניא ר"ש בן מנסיא אומר גונב אדם אפשר שיחזיר גנבו ויתקן גוזל אדם אפשר שיחזיר גזלו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה לבעלה נטרד מן העולם והולך לו ומשני לא קשיא כאן באחותו פנויה הוליד אין לא הוליד לא כאן באשת איש בלא הוליד נמי יש זכרון לעונו שאסרה על בעלה ל"ש אחותו ול"ש נכרית ואב"א הא והא באשת איש ול"ק כאן באונס כאן ברצון ואב"א הא והא באונס ול"ק כאן באשת כהן כאן באשת ישראל: ומלת ויתקן בנקודת שב"א הויו וחירק הי"וד וקמץ התי"ו וצירי הקוף או בחירק הויו והיו"ד נחה והתיו בפתח ודגש כדכתיבנא טעמא בפ' בתרא דיומא סוף סי' ח'. והגיה ה"ר יהוסף ז"ל אלא למי שהיה

מתוקן מתחלתו ונתעוות כבר ואיזה זה תלמוד חכם שפירש מן התורה וכתב כן מצאתי בכל הספרים פי' ועכשיו כבר נתעוות ע"כ:

משנה ח

היתר נדרים וכו' פרק הגוים דף ס"ב וגם בגמ' תניא ר' אליעזר אומר יש להם על מה שיסמוכו שנא' כי יפליא כי יפליא שני פעמים אחת הפלאה לאיסור ואחת הפלאה להיתר פי' רש"י ז"ל. כי יפליא שני פעמים אחד בערכין ואחד בנזיר כי יפליא נדר בערכך כי יפליא לנדור נדר נזיר אחת הפלאה לאיסור הפלאה לשון פירוש כתרגומו ארי יפרש ולמה כתב הפלאה בשניהן אחת כשפירש ונדר ואסר עצמו בנדר ואחת שחוזר ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרתי ולדעת כן נדרתי אבל לדעת כן לא נדרתי והרי הוא בא לידי חרטה ומתוך כך בא לידי היתר עד כאן. ר' יהושע אומר וכו' ר' יצחק אומר וכו' חנניא בן אחי ר' יהושע אומר וכו' אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אמר רבא לכולהו אית להו פרכא לבר מדשמואל דלית לה פרכא דאי מדר' אליעזר וכו' אמר רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי טבא פלפלתא חריפתא ממלא צנא דקרי:

הלכות שבת וכו'. ירושלמי פ' במה בהמה ובגמ' פריך הלכות שבת מיכתב כתיבן דטובא אזהרות כתיבי בשבת ומשני לא נצרכא אלא לכדר' אבא דא"ר אבא החופר גומא בשבת ואין צריך אלא לעפרה פטור עליה אע"ג דחופר גומא בונה בנין הוא ופריך כמאן כר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה גבי מוציא את המת לקוברו בשבת ומשני אפי' תימא ר' יהודה דפליג עליה כדכתבי' התם בפ' עשירי דשבת מודה בהך גומא דאילו התם הקובר את המת מתקן הוא והאי חופר גומא מקלקל הוא את חצרו. ובעי ומאי כהררין דקתני במתני' דמשמע שיש קצת רמז מן התורה ללמד ומהו הרמז ומשני מלאכת מחשבת אסרה תורה ומלאכת מחשבת בשבת לא כתיבא אלא במשכן הוא דכתי' ולפי שסמך בפרשת ויקהל פרשת שבת לפרשת משכן אנו למדין מלאכת מחשבת לשבת:

חגיגות. מיכתב כתיבן לא צריכא לכדאמר ליה רב פפא לאביי ממאי דהאי וחגותם אותו חג לה' זביחה דילמא חוגו חגא קאמר רחמנא אלא מעתה דכתיב ויחוגו לי במדבר הכא נמי דחוגו חגא הוא וכי תימא דה"נ והכתיב ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות ודחי דילמא וכו' עד אלא אתיא מדבר מדבר כתיב הכא ויחוגו לי במדבר וכתיב התם הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים והאי ג"ש לאו

ראיה גמורה היא דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן והיינו דקתני כהררים תלוין בשערה דרמז בעלמא הוא:

מעילות. מיכתב כתיבן אמר רבא לא נצרכא אלא לכדתניא נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח שליח מעל שליח עניא מאי קעביד וכי תימא מידי דהוי אמוציא מעות הקדש לחולין התם מידע ידע דאיכא זוזי דהקדש איבעי ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כהררין תלוין בשערה דבסמיכה מועטת מדמינן לה למוציא מעות הקדש לחולין שהרי קרוב היא לאונס יותר מן השוגג:

שהן מקרא מועט. מלת שהן לא גרסי' לה במשנה וכתבו תוס' ז"ל מתוך פי' רש"י ז"ל משמע דמקרא מועט והלכות מרובות הוא פי' התלוין בשערה שיש בו הלכות מרובות תלויין ברמז מקרא מועט כהר התלוי בשיער הראש וקשה לפירושו וכו' עד ונראה לה"ר אלחנן לפרש דמילתא באפי נפשה היא מקרא מועט וקאי לאהלות יש בהן מקרא מועט אצל ההלכות המרובות. וכמה ספרים יש ריוח בין מקרא מועט אדלעיל א"כ משמע דמילתא באפי נפשה היא אך בתוספתא משמע כפי' רש"י ז"ל ע"כ. ובגמ' מקרא מועט והלכות מרובות תנא נגעים ואהלות נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות מקרא מועט והלכות מרובות ונפקא מינה דאי מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואם באהלות עיין במתני':

דינין. מיכתב כתיבן ומפורשין הן יפה ומתני' קתני יש להם סמיכה דמשמע שאינם מפורשים ומשני לא נצרכא אלא לכדרבי דתניא רבי אומר נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונתת נפש תחת נפש ונאמרה נתינה למעלה לענין דמי ולדות דכתיב ונתן בפלילים מה להלן ממון אף כאן ממון ומאי נפש דמי נפש אם אסון יהיה:

עבודות. מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא להולכת הדם דתניא והקריבו זו קבלת הדם אע"פ שהוא לשון הולכה אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אא"כ קבל הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה כדכתיב גבי הולכת איברים לכבש והקריב הכהן את הכל המזבחה שהיא הולכת אברים לכבש דאילו הקטרה בהדיא כתיבא והקטיר המזבחה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה לכל דבריה ואע"ג שהיא עבודה שאפשר לבטלה שאם רצה שוחט בצד המזבח וזורק אפ"ה היכא דלא בטלה עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחשבתה וצריכה כהן ובגדי כהונה ופוסל בה אונן ויושב וערל:

טהרות. מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא ורחץ את בשרו במים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם וכמה הן אמה על אמה ברום

שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה ופי' רש"י ז"ל במי מקוה במים נקודתו בפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובים ע"כ ותוס' ז"ל דחו פי' זה ופירשו הם במי מקוה היינו אשבורן כדאמרי' מעין מטהר בזוחלין מקוה באשבורן ע"כ:

טומאות. מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא כל הנוגע בהם יכול בכולן ת"ל כל אשר יפול מהם עליו במותם יטמא יכול במקצתם ת"ל בהם הא כיצד עד שיגע במקצתו שהוא ככולו שיערו חכמים בכעדשה שכן חומט תחלתו בכעדשה ר' יוסי ב"ר יהודה אומר כזנב הלטאה שלאחר שנחתכה יש בה חיות ומקצתו ככולו:

עריות. מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לבתו מאנוסתו דלא כתיבא דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר' אבדימי אתיא הנה הנה לאיסורא אתיא זימה זימה לשריפה מנשואין לאונסין:

הן הן גופי תורה. בגמ' מפרש דהן והן גופי תורה קאמר וחסר וי"ו:

פרק ב

משנה א

אין דורשין בעריות בשלשה וכו'. ביד פ' כ"ב דהלכות אסורי ביאה סי' י"ז ובירוש' מוקי לתרתי באבי דרישא דמתני' כר' עקיבא ודלא כר' ישמעאל:

בעריות. בגמ' פריך גזל נמי נפשו של אדם מתאוה להם ומשני עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצריה גזל בפניו כשהוא רואה שיכול לגזול נפיש יצריה שלא בפניו לא נפיש יצריה:

במעשה בראשית. ביד בהלכות יסודי התורה פ"ד סי' יו"ד וכתבו תוס' ז"ל במעשה בראשית פי' ר"ת הוא שם מ"ב אותיות היוצא מבראשית ומפסוק שאחריו ע"כ:

ולא במרכבה ביחיד. אית דגרסי ולא במעשה מרכבה ביחיד וכך נראה דגריס הרמב"ם ז"ל: ובגמ' תני ר' חייא אבל מוסרין לו ראשי פרקים והביאה הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה פ' שני סי' י"ב:

וכל דמסתכל בד' כו'. ביד פ' שני דהלכות עכו"ם סי' ג':

רחוי לו שלא בא לעולם. טוב ויפה היה לו אם לא בא לעולם ואומר אני שהוא לשון רחמנות כלומר מרוחם הוא אם לא בא לעולם ודוגמתו בתורת כהנים אל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים ראויין היו לישרף אלא שריתה הכתוב לאהרן רש"י ז"ל ובערוך ערך רת ספר אחר ראוי לו. ואית דגרסי אם לא בא לעולם ואית דגרסי שלא בא לעולם ואית דגרסי כאילו לא בא:

מה לפנים וכו'. בגמ' תניא יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם ת"ל למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ יכול לא ישאל אדם משמת ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך יכול ישאל אדם מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור ת"ל ולמקצה השמים ועד קצה השמים מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לאחור לחיי אלא לפנים מאי דהוה הוה ומשני ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו בנו לי פלטרין גדולים על האשפה הלכו ובנו לו אין רצונו של מלך להזכיר שם אשפה:

כל שלא חס על כבוד קונו רתוי וכו'. גמ' מאי היא ר' אבא אומר זה המסתכל בקשת ואיתה בפ"ק דקידושין דף מ':

משנה ב

יוסי בן יועזר וכו'. פרק שני דתמורה ד' ט"ז: הלל אומר לסמוך פ"ק דשבת ד' ט"ו ובגמ' תניא שלשה מזוגות הראשונים שאמרו שלא לסמוך ושנים מזוגות האחרונים שאמרו לסמוך הראשונים היו נשיאים ושניים להם אבות ב"ד דברי ר"מ וחכ"א יהודה בן טבאי אב ב"ד ושמעון בן שטח נשיא. ובירוש' מאן דאמר יהודה בן טבאי נשיא עובדא דאסכנדריא מסייע ליה מאן דאמר שמעון בן שטח נשיא עובדא דאשקלון מסייע ליה והתם מייתי להני תרי עובדי גם בירוש' דפ' נגמר הדין ואיתנהו בבבלי בסנהדרין בפי' רש"י ז"ל בפ' נגמר הדין עובדא דשמעון בן שטח והביאום כאן תוס' ז"ל. כתב הרמב"ן בפי' התורה בפרשת משפטים בפסוק ונשיא בעמך לא תאור שכל נשיא בעם שהוא ראש השררה על כל ישראל בין שתהיה השררה ההיא בממשלת מלכות בין שתהיה ממשלת תורה הכל נקרא נשיא כי נשיא הסנהדרין הוא במעלה העליונה בשרת התורה ע"כ:

נכנס שמאי. הלל אומר לסמוך שמאי אומר שלא לסמוך הראשונים היו נשיאים והשניים אבות בית דין ה"ג וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וכתב וכן נ"ל לגרוס דהא הלל היה נשיא במקום בני בתירא ע"כ:

משנה ג

בש"א מביאין. בביצה פ"ב מתניא והתם עיקר והכא אגב גררא נסבה דמיירי בחגיגה וכן משמע שמאריך התם טפי לפרש ויש להוכיח מינה דביצה מתניא מקמי מכלתין תוס' ז"ל ואיתה למתני' בפ"ק דמגילה דף ה' ובפ"ק דמכילתין דף ז' וכתבו שם תוס' ז"ל מביאין שלמים ואין סומכין דס"ל כשמאי רבם דאמר שלא לסמוך בי"ט ע"כ:

משנה ד

עצרת שחלה להיות בע"ש בש"א יום טבוח אחר השבת ובה"א אין יום טבוח לאחר השבת. איתּ דגרסי' ובה"א אין לה יום טבוח ומודים שאם חלה להיות בשבת. וכתבו תוס' ז"ל שיום טבוח אחר השבת ואע"ג דלא חזו בראשון מייתי ליה בשני אפי' למ"ד תשלומין דראשון כיון שאין העכבה בשביל היום כדפרישית לעיל חזי מיהא קרינן ביה ע"כ: ועיין בפירקין דלעיל סי' ו':

ומודים שאם חלה וכו' פ"ק דמגילה דף ה':

ומותרין בהספד ובתענית. ובגמ' והא אתמר מעשה ומת אלכסא בלוד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם ר' טרפון מפני שי"ט של עצרת היה י"ט ס"ד אי בי"ט מי קאתו אלא אימא מפני שיום טבוח היה ל"ק כאן בי"ט שחל להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת ומותר בהספד מפני האומרי' עצרת אחר השבת והאי דאלכסא בלוד י"ט שחל להיות בחול הוא דאין יום טבוח שלו באחד בשבת. וז"ל ספר לבוש החור בסי' תצ"ד ואע"ג דבזמן שהיה ב"ה קיים היה מותר בהספד ותענית אליבא דב"ה היינו כשחל עצרת בשבת משום שלא לקיים דברי הצדוקים שהיו אומרים עצרת חל לעולם ביום שלאחר שבת אבל כשחל בשאר ימי השבוע היו עושין אותו כי"ט לאוסרו בהספד ותענית ובזמן הזה לא חיישי' לצדוקים מפני שאינם מצויין בינינו ונוהגין איסור הספד ותענית לעולם בין כשחל בשבת בין כשחל בשאר ימות השבוע ע"כ:

משנה ה

נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה. גמ' חולין ומעשר מי בעו נטילת ידים ורמינהי דתנן ר"פ שני דבכורים התרומה והבכורים חייבין עליה מיתה וחומש וכו' וטעונין רחיצת ידים וכו' מה שאין כן במעשר וכ"ש בחולין קשיא מעשר אמעשר קשיא חולין אחולין ומסיק ל"ק כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפירי דאמר רב נחמן כל הנוטל ידיו ה"ז מגסי הרוח וכתבו תוס' ז"ל וה"ה דמצי למימר הא באכילה הא בנגיעה אלא כוליה באכילה עדיפא ליה ובירוש' דפירקי' ודפ' שני דבכורים דחי נמי להאי תירוצא דמדקתני במתני' נמי תרומה וגבי תרומה ליכא למימר דנוטלין לפת ותו לא דכל שני עושה בה שלישי ומוקי למתני' בחולין שנעשו ע"ג קדש ומעשר נמי כה"ג הוא והשתא חולין ומעשר ותרומה דקתני להו בהדי הדדי מדינא אית בהו שלישי ואפי' בפירות נמי בעי נטילת ידים ומתני' ר"א בר' צדוק היא דתנן בס"פ שני דמסכת טהרות חולין שנעשו ע"ג קדש הרי אלו כחולין ר"א ב"ר צדוק אומר הרי אלו כתרומה לטמא שנים ולפוסל

אי ותו משני התם שנויא אחרינא ומוקי לה כראב"ש דבברייתא ע"ש וביד ר"פ ששי דהלכות ברכות ובפ' י"ג דהלכות פרה אדומה סי' ד' ובסוף הלכות מקואות:

משנה ו

טבל לחולין וכו'. עד סוף הפרק ביד ר"פ י"ג דהלכות שאר אבות הטומאות וסי' ב' ובפ"א דהלכות מקואות סי' ח' ועיין בספר החכם השלם ה"ר מנחם עזריה נ"ע סי' י"ז ובגמ' פ' השוחט (חולין דף ל"א) ומוכח התם דר' יונתן בן יוסף ס"ל התם בברייתא דחולין נמי בעי כונה. ופרכינן בגמ' מני מתני' רבנן היא דשאני להו בין חולין למעשר דפליגי עליה דר מאיר במסכת פרה פי"א גבי כל הטעון ביאת מים מד"ס ואסרוהו במעשר אימא סיפא בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ולא אמר מדרס למעשר אתאן לר"מ דאמר חולין ומעשר כי הדדי נינהו ומשני אין רישא רבנן וסיפא ר"מ רב אחא בר אדא מתני ליה בסיפא חמש מעלות פרושין ואוכלי מעשר ואוכלי תרומה ואוכלי קדש וחטאת ומוקי לה כולה כרבנן וכדפי' בסמוך ר"ע ז"ל:

משנה ז

בגדי עם הארץ. פ' השוחט (חולין דף ל"ה) ותוס' ס"פ הניזקין (גיטין דף ס"א) ודפ' השוחט (חולין דף ל"ד) ודפ' קבלה דף י"ז ודפ' בנות כותים (נדה דף ל"ד) ושם בגמ' דף ל"ג:

מדרס לפרושים שמא ישבה עליהן אשתו נדה אבל ע"ה עצמו אינו עושה מדרס וטעמא דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בגזרה זו דלא ימצא לעולם שום אדם שירצה להעביר חבית ממקום למקום. וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו ס"פ הניזקין הא דמפרש התם בחולין שמא ישבה עליהן אשתו נדה איכא מ"ד דלאו אבגדי ע"ה קאי דע"ה איהו גופיה מטמא לה בישיבתו עליהן אלא אשל פרושין קאי ונראה דאכולהו קאי אלא דלא בעי לאוקמינהו בתרי ספיקא כלומר ע"ה ומשום טומאת עצמו ופרושין משום אשתו הלכך כלליהו כולהו בחד טעמא כיון דהוא טעמא מספיק לכולהו וא"נ דכל היכא דמצי לאוקמא בספק טומאה חמורה דאורייתא לא מוקי לה בספק טומאה קלה דרבנן כך נ"ל עכ"ל ז"ל:

יוחנן בן גודגדא היה אוכל על טָהֳרַת וכו' כך נקד החכם ה"ר מנחם דילונזאנו ז"ל כמו ולא בטהרת הקדש בד"ה ב' ל': ובגמ' אמר רב מרי ש"מ חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי דקתני היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת לחטאת אין לקדש לא אלמא קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו וכן פירשו ר"ע ז"ל: וביד רפ"ג דהלכות פרה אדומה וסי' ב' ורפ"י דהלכות מטמאי משכב ומושב וס"פ ט"ז דהלכות טומאת אוכלין:

פרק ג

משנה א

חומר וכו' עד סוף סי' ג' ביד פי"ב דהלכות שאר אבות הטומאות ובספ"ג דהלכות מקואות: ומצאתי ספר אחד מוגה בו חומר בקדש מבתרומה וחומר בתרומה מבקדש חומר בקדש מבתרומה שמטבילין וכו': וכתבו תוס' ז"ל חומר בקדש וכו' י"א מעלות חשיב לרבא ולר' אילא עשר מעלות והיה קשה להר"ר אלחנן ליתני ההיא דלעיל נוטלין לידים וגם טבל והוחזק לתרומה לא הוחזק לקדש ונראה למורי דלא קחשיב במתני' אלא היכא דאיכא דררא דטומאה קצת ואפי' בתרייתא נמי אבל הך ליכא כלל דררא דטומאה וה"נ בפ"ק דנדה לא חשיב מעת לעת שבנדה משום דליכא דררא דטומאה ובגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש איכא דררא דטומאה אף דאורייתא שמא ישבה עליהם אשתו נדה ע"כ:

אבל לא לקדש דאמרי' כובדו של כלי וכו' לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט ר' אילא פי' האי טעמא ובגמ' פריך והא מדסיפא משום חציצה רישא לאו משום חציצה דקתני סיפא לא כמדת הקדש מדת התרומה שבקדש מתיר ומנגב וכו' ומשני רישא וסיפא משום חציצה וצריכא דאי אשמועי' רישא ה"א היינו טעמא דלקדש לא משום כובדו של כלי דאיכא אבל סיפא דליכא כובדו של כלי אימא לקדש נמי לא הוי חציצה וא' אשמעי' סיפא ה"א היינו טעמא דלקדש לא משום דקיטרא במיא אהדוקי מיהדק אבל רישא דמיא אקפויי מקפו ליה למנא לא הויא חציצה צריכא ור' אילא לטעמיה דא"ר אילא א"ר חנינא בר פפא עשר מעלות שנו כאן אלו שבין תרומה לקדש ואנן י"א תנן ביה אלא הני תרתי דחד טעמא חשיב להו כחדא וחמש ראשונות דאית להו דררא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרות הקדש אבל חמש בתרייתא דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן לקדש ולא לחולין שנעשו על טהרת הקדש: ורבא אמר מדסיפא משום חציצה הוי רישא לאו משום חציצה ורישא היינו טעמא גזרה שלא יטביל מחטין וצנורייאות בכלי שאין בפיו כשפופרת וההיא לאו טבילה היא שאין המים נכנסין לתוכו להיות חיבור למי המקוה ולא טבלו המחטין אלא במיעוט מים שבכלי כדתנן בפ"ז דמסכת מקואות עירוב מקואות כשפופרת הנוד וכו' ורבא סבר י"א מעלות שנו כאן שש ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש אחרונות לקדש אבל לא לחולין שנעשו עט"ה: ובפ"ק דנדה דף ו' אמר רב הונא מעת לעת שבנדה לקדש אבל לא לתרומה ומשום דמעת לעת שבנדה ליכא דררא דטומאה דהשתא הוא דחזאי אלא גזרה בעלמא היא מש"ה לא קתני ליה הכא גבי מעלות ופירשו תוס' ז"ל דמעת

לעת לית להו אפי' דררא דטומאה דרבנן דאי לא תימא הכי ליתני להו הכא גבי מעלות אתרונות ע"כ. לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא מעת לעת שבנדה מטמאה בין לקדש בין לתרומה ממאי מדלא קתני לה גבי מעלות ונהגא ג"כ בחולין שנעשו עט"ה אבל לא בחולין שנעשו ע"ט תרומה:

אחוריים ותוך וכו' פ"ז דהלכות שאר אבות הטומאות סי' ג' ו' ובפ"ח סי' ז'. ופי' בערוך בית הצביטה פי' ר' יוחנן מקום שנקיי הדעת שותין בו והוא אצל אזן הכלי שאין דרך בני אדם ליגע בו כי דרך בני אדם להטות הכלי ולשתות מכנגד אזנו מפני שאוחזין אותו ונקיי הדעת משנין ואין שותין ממקום שכל אדם שותה בו אלא שותין מאצל אזנו כמו שאמרנו ושמואל פירש ממקום שצובטו מלשון ויצבט לה קלי פי' ממקום שתופסו וכן משמע בית הצביעה מקום שאוחזו באצבעותיו ע"כ אבל רש"י ז"ל פי' במילתיה דר' יוחנן דרך אחרת וז"ל מקום שנקיי הדעת צובעין פי' איסתנסים מטבלין ואוכלין בחרדל או בחומץ שחוקקין בשולי הקערה בית קבול לעצמו וגובה לו סביב ונותנין שם חומץ וחרדל ע"כ וע"ש בתוס' דבגמרא: אחר זמן רב לעת זקנתי בא לידי משניות הה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל ומצאתי שכתב הצביעה גרסי' בעי"ן ולא גרסי' צביטה ושבוש הוא דהא קאמר מאי צביעה א"ר יוחנן מקום שנקיי הדעת צובעין בו ש"מ שהגירסא היא צביעה ומה שאמר אח"כ מקום שצובטין בו שנאמר ויצבט לה קלי פי' בערוך דלא מייתי ראיה כלל על פירוש המשנה אלא מייתי פסוק זה לפרש מה רצה הוא בזה שאמר שצובטין בו וע"ד זה יש הרבה בתלמוד כגון הא דתנן בפ' שלישי דקדושין ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנאמר אם יעברו בני גד וגו' שאינו מביא ראיה מכאן אלא ה"ק ומהו תנאי בני גד וכו' שנאמר ויאמר משה וגו' עכ"ל ז"ל:

משנה ב

כלים הנגמרים אומר ה"ר אלחנן דלהכי נקט נגמרים ולא נעשים משום דאין רגילות לשמרם בטהרה בזמן עשייתם עד עת גמרם לפי שאין מקבלין טומאה עדיין אבל כי נגמרו שמקבלין טומאה נותנין לב להם לשמרם תוס' ז"ל: בְּטָהֳרָה כך נקד גם פה הח' הנזכר ס"פ דלעיל:

הכלי מצרף וכו' בפ"ק דפסחים דף י"ט ובפ' הקומץ רבא דף כ"ד והתם בעי הא דאמרי' דכלי מצרף מי בעינן דנגעי בהדדי או אפי' לא נגעי ומסיק מי תנן כלי מחבר כלי מצרף תנן פי' אי תנא כלי מחבר הוי משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברם כאילו הוי חד ואם נטמא זה נטמא זה אבל מצרף משמע דאין נוגעין וזה מצרפם: ואיתא בתוס' פ' העור והרוטב (חולין דף קי"ח) וכתבו תוס' ז"ל הקשה הרב ר' אפרים דבפ"ק דחולין דרשינן

מכל אשר בתוכו יטמא לימד על כלי חרס שאפי' מלא חרדל טמא ומנליה דטעמא הכי דלמא התם מטעמא דצירוף ותי' הר"י דלא מצינו צירוף לחולין ע"כ:

בלשון ר"ע ז"ל המתחיל הכלי מצרף וכו' עד דכתיב כף אחת. אמר המלקט ר' חנן הוא דאמרה בגמ' דצרוף הוי מן התורה ופליגא דר' חנן אדר' חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מעדותו של ר"ע נשנית משנה זו דתנן בר"פ בתרא דמסכת עדויות הוסיף ר' עקיבא הסלת והקטרת וכו' שנגע ט"י במקצתם שפסל את כולם ומדרבנן דהכי קתני רישא העיד ר"ש בן בתירא על אפר חטאת וכו' וההיא ודאי על כרחך דרבנן דאי מקרא דר' חנן ליכא למילף אלא קדשי מזבח אבל אפר פרה לא שאפר חטאת אינו קדוש אלא חול כדמוכח בפ' התכלת שאין מועלין באפר פרה וקתני הוסיף ר' עקיבא משמע דהוי מדרבנן כמו רישא ומדקתני שפסל את כולם אלמא ס"ל דכלי מצרף מה שבתוכו דאי משום דנגעי אהדדי נהי דגחלת שנגע ביד מטמאה את חברתה אבל חברתה תו לא מטמאה דא"כ ה"ל ששי ושביעי עד ק' ומאותו עדות נשנית משנה זו דהכלי מצרף וקתני בהדיא רביעי בקדש פסול אלמא דאפי' ר' עקיבא לית ליה חמשי בקדש ולא רביעי בתרומה ולית ליה ק"ו דר' יוסי שאכתוב בסמוך אע"ג דאית ליה שלישי בחולין כמו שכתבתי בפ' כשם סי' ב':

הרביעי בקדש פסול גמ' תניא א"ר יוסי מנין לרביעי בקדש שהוא פסול ודין הוא ומה מחוסר כפרה שמותר בתרומה פסול בקדש שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי לקדש: ואיתא להאי ברייתא נמי בפ"ק דפסחים דף י"ח:

ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חברתה טהורה. גמ' אמר ריש לקיש לא שנו אלא ידו אבל יד חברו פי' אם נגעה ידו ביד חברו אפי' לקדש לא טמאתה ור' יוחנן אמר אחד ידו ואחד יד חברו באותה היד לפסול פי' אם נגעה יד חברו ביד הראשונה אבל היד השניה אינה מטמאה יד חברו ולפסול את הקדש הוא דאמרי' יד מטמאה את חברתה אבל לא לטמא ממאי מדקתני סיפא שהיד מטמאה את חברתה לקדש אבל לא לתרומה הא תו למה לי הא תנא ליה רישא ובקדש מטביל את שתיהן אלא לאו ש"מ לאתויי יד חברו ואף ריש לקיש הדר ביה דאמר ר' יונה אמר ריש לקיש אחד ידו ואחד יד חברו וכו'. ופי' הרמב"ם ז"ל וכשנטמאה ידו בדברים המטמאין את הידים ויהיה באותה היד הטמאה לחלוחית מיד נטמאת ידו השנית לקדש ואפי' שלא נגעה היד הטהורה בטמאה ואם אין בה לחלוחית לא תטמא היד השנית עד שתגע ביד הטמאה ואז תפסול אותה לקדש ע"כ וכן הוא בקיצור בפי' ר"ע ז"ל: ושם פרק י"ב מהלכות אבות הטומאות השיגו הראב"ד ז"ל. ירושלמי ובתרומה אם נטמאת אחת מידיו חברתה טהורה לטמא את הקדש דברי רבי

ר' יוסי ב"ר יהודה אומר לפסול בקדש מה רבי כר' יהושע דתנינן תמן בפ"ג דמסכת ידים כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות והיד מטמא את חברתה דברי ר' יהושע ודר' יהושע רבא מן דרבי מה דאמר רבי בקדש ומה דא"ר יהושע בתרומה ע"כ:

משנה ג

אוכלין אובכלין וכו' פ' שני דהלכות ביאת מקדש סימן י' וז"ל [הרמב"ם] בפי' המשנה העיקר אצלנו חבת הקדש מכשירתו ואין צריך הכשר וכיון שזה הוא העיקר האוכל אוכלין נגובים בידים טמאים אין ספק שיטמאו ואין אנו צריכין בזה לדבר אבל דבר בכאן אם לא נגעו בידיו אלא במלקחים ודומיהן ע"כ:

אונן ומחוסר וכו'. תוס' פסחים פ' האשה דף צ' ובגמ' ר"פ טבול יום (זבחים דף צ"ח) ודקדקו הם ז"ל דלישנא דצריכין טבילה לקדש משמע אבל לא הערב שמש. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ' שנים עשר מהלכות אבות הטומאות סי' ט"ו האונן אחר שתם זמן אנינותו ומחוסרי כפורים אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש אבל לא לתרומה שהאונן ומחוסר כפורים מותרין לאכול את התרומה ומפני מה הצריכום טבילה לקדש שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקדש והסיחו דעתם ושמא נטמאו והם לא ידעו ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל לנגיעה נוגעין בקדשי' קודם טבילה ע"כ והוא הפך ממה שפי' במשנ' שחלק בין אונן למחוסר כפורים לענין נגיעה:

משנה ד

שביהודה וכו'. ולשון ר"ע ז"ל עד לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים. אמר המלקט ובגמ' פריך וניתיה בשדה תיבה ומגדל ומשני הא מני רבי היא דאמר אהל זרוק לאו שמיה אהל להיות מפסיק בין אוירה של ארץ העמים והם גזרו על אוירה של ארץ העמים דתניא הנכנס לארץ העמים בשדה תיבה ומגדל רבי מטמא ור' יוסי בר' יהודה מטהר ופריך ולייתיה בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ומשני א"ר אלעזר שונים תנאים בברייתא אין הקדש ניצול בצמיד פתיל:

ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה. גמרא ורמינהי דתק בפ"ט דמסכת טהרות הגומר את זיתיו ושייר קופה אחת יתננה לעני כהן פי' עם הארץ שבא לגמור את זיתיו ושייר קופה אחת לצורך תרומותיו יתננה לעני כהן ויראנה שלא הוכשרה והכהן יעשנה בטהרה אלמא בשעת הגתות והבדים אין נאמנים ומשני אמר רב נחמן לא קשיא הא בחרפי הא באפלי שכבר עבר זמן הגתות לרובא דעלמא קאמר דלא מהימן. וגרסי' תו בגמ' תניא עבר הירדן והגליל הרי הן כיהודה נאמנים על היין בשעת היין ועל השמן בשעת השמן אבל לא על היין בשעת השמן ולא על השמן בשעת היין:

עברו הגתות וכו'. ר"פ חזקת הבתים ופי' הרמב"ם ז"ל וכשעברה שעת הגתות והבדים והוא עת הבציר נשתלחו בני אדם ופשעו בטהרה ומפני שהן מקילין בתרומה אין שומרים אותם שימור גמור ולפיכך אינם נאמנין ואם עברו הגתות והבדים והביא אחד מהן לכהן חבית של יין של תרומה בדעת שהיא תרומה טהורה לא יקח אותה ממנו אלא אם לקחו לדעתו שהיא תרומה פסולה כיון שהיא בספק ע"כ. משמע קצת דהוה גריס והביא כמו שהוא בסיפא ג"כ לשון יחיד אכן בכל הנוסחאות והביאו גם בלשון רש"י ז"ל ולשון הרמב"ם ז"ל בפי"א דהלכות מטמאי מו"מ סי' ב' כיון שהביא לו ע"ה חבית יין א שמן של תרומה לא יקבלנה ממנו מפני שהיא בחזקת טומאה הניחה ע"ה אצלו עד גת הבאה והביאה לו יקבלנה ממנו אע"פ שהוא יודע שהוא משל אשתקד שלא גזרו עליהם טומאה בשעח הגתות והבדים ע"כ:

ואם אמר לו הפרשתי לתוכה וכו' פ' השוכר דף ל"ה והקשו שם תוס' ז"ל וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בו וי"ל דע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש ע"כ ואיתה נמי בתוס' דפ' המזבח מקדש (זבחים דף פ"ח.) ובירושלמי פ' במה מדליקין גרסי' תניא רשב"ג אומר הלכות הקדש וחטאות והכשרות הן הן גופי הלכות ושלשתם נמסרו לעמי הארץ הלכות הקדש דתנינן אם אמרה פרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. חטאות דתנינן בפ"ה דאהלות הכל נאמנין על החטאת הכשרות דתנינן בפ' ששי דמכשירין ועל כולם ע"ה נאמן לומר טהורין הן ע"כ:

כדי יין וכדי שמן המדומעות עיין בפי' הרמב"ם ז"ל במה שמפר' בשם הירושלמי:

משנה ה

מן המודיעית ולפנים וכו'. י"ס המודיעים במ"ם וכן הוא בגמרא ובתוספתא וגם בגמ' דפסחים דף צ"ג. ובגמ' תנא מודיעית פעמים כלפנים פעמים כלחוץ כיצד קדר יוצא מלפנים מהמודיעית ונכנס למודיעית וחבר בא מחוץ למודיעית ונכנס למודיעית כלפנים ומותר ליקח ממנו שהקדר לא יחזור עוד לאחוריו ואם לא עכשיו יקח אימתי. שניהם נכנסין מחוץ למודיעית ובאים בתוך הכרך כלחוץ אלא ימתין עד שיהא מן כרך ולפנים וכן שניהם יוצאין הואיל ומצאו לפנים ושם לא לקח ממנו לא יקח עוד וכ"ש קדר נכנס וחבר יוצא הואיל וסוף הקדר ליכנס לפנים יחזור החבר הצריך ליקח ויקח. אמר אביי אף אנן נמי תנינא הקדר שמכר קדרות ונכנס לפנים מן המודיעית טעמא דלפנים מן המודיעית הא מודיעית גופה לא מהימן אימא סיפא יצא אינו נאמן הא מודיעית גופה נאמן אלא לאו ש"מ כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן כששניהם יוצאין או שניהם נכנסין ש"מ: וביד שם סי' ו' ז' ובגמ' תנא בכלי חרס הדקים הוא שאמרו מן המודיעית ולפנים

נאמנים לקדש אמר ריש לקיש והוא שניטלין בידו אחת ור' יוחנן אמר אפי' שאין ניטלין בידו אחת אמר ריש לקיש לא שנו אלא ריקנים אבל מלאים לא ור' יוחנן אמר אפי' מלאים אמר רבא ומודה ר' יוחנן במשקים עצמן שהן טמאים ואל תתמה שהרי לגין מלא משקין טהורין תנן בפ"ה דאהלות הלגין טמא טומאת ז' והמשקין טהורין:

משנה ו

הגבאין שֶׁנִּכְנְסוּ לבית. פי' רש"י ז"ל ולקדש נאמנין אבל לא לתרומה דכולה מתני' אחומר בתרומה מבקדש קאי ובהדיא שנינו בתוספתא הגבאים שנכנסו לתוך הבית נאמנין על טהרת חטאת ואין נאמנין על טהרת תרומה והאי חטאת בשר קדש ולא אפר חטאת כדמוכח התם ואפי' עשו תשובה ע"כ אבל תוס' ז"ל כתבו לקדש ולתרומה קאי ולא לחטאת ובהדיא תניא בתוספתא הגבאים שנכנסו לבית נאמנין לומר לא נגענו על טהרת חטאת ועל טהרת תרומה והאי חטאת הוי קדש כדקתני התם ולא אפר חטאת ואפי' עשו תשובה ה"ר שמעון תוס' ז"ל. ובגמ' פריך ורמינהי הגבאים שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא שחזקת הגבאים ממשמשין הכלים ומשני לא קשיא הא דאיכא נכרי בהדייהו הא דליכא נכרי בהדייהו דתנן בפ"ז דמסכת טהרות אם יש עמהן נכרי נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנין לומר נכנסנו ולא נגענו דכי איכא נכרי בהדייהו אין נאמנין לומר לא נגענו דמרתתי אם לא יחפשו כל הבית:

וכן הגנבים שהחזירו. את הכלים שהחזירום מחמת תשובה ובהכי לא קשיא ההיא מתני' דפ"ז דטהרות דקתני הגנבים שנכנסו לתוך הבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים דמשמע דדריסתם מיהא טמא וכל שכן כלים שגנבו והחזירו:

ובשעת הרגל אף על התרומה דכולה מתני' אחומר בתרומה קיימא. וביד כולה מתניתין עד סוף פירקין שם פי"א סימן ט' י' י"א ובפי"ב סי' י"ב י"ד:

משנה ז

הפותח את חביתו וכו' ע"ג הרגל. נראה שרוצה לומר בעבור מעלת הרגל שכולן בו חברים וכמו שכתבתי בפ"ק דביצה סי' ג'. ואיתה בגמ' שם פ"ק דביצה דף י"א והוא אחד מן הדברים שהתירו סופם משום תחלתם ואליבא דר' יהודה וכדכתיבנא התם בסימן ה':

וכתב רש"י ז"ל ויש מפרשים מתני' בעם הארץ ואי אפשר לומר בעם הארץ לא יגמור דמי ציית לן והלא אומר שלך טמא ושלי טהור וימצא לו מחביריו הרבה שימכור להם ואם בא לאסור שלא יקחו חברים ממנו יקחו ולא יקחו מיבעיא ליה ועוד דאמרינן במסכת ביצה שזו היא אחת משלשה דברים שהתירו סופם משום תחלתם ואי בעם הארץ אפי' לא שרית ליה לגמור ניחא ליה במאי דמזבין ברגל עכ"ל ז"ל:

יגמור פי' לאכול או לשתות:
על טָהֳרַת גרסי' וכדלעיל:

משנה ח

כיצד מעבירין על טָהֳרַת וכו'. פ"ז דהלכות כלי המקדש סי' י"ט:
שלא תגעו בשלחן. ירושלמי תפתר כשנטמא בספק משקין תמן תנינן ספק משקין ליטמא טמא ולטמא טהור תמן בתרומה וכאן בקדש חומר הוא בקדש ע"כ. ובגמ' פריך ותיפוק ליה דאי נמי נגעו בשלחן לא מטמאו ליה דהא כלי עץ העשוי לנחת במקום אחד הוא ואנן דומיא דשק בעינן שמיטלטל מלא וריקן ומשני האי נמי מיטלטל מלא וריקן הוא שמגביהין ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חבתכם לפני המקום סלוקו כסדורו והדר פריך ותיפוק לי דמקבל טומאה ואפי' הוא עשוי לנחת משום צפויו שהוא מתכות דכלי מתכת לא אתקש לשק דתנינן בר"פ כ"ב דמסכת כלים השלחן והדולפקי שנפחתו או שחיפן בשיש ושייר בהן מקום הנחת הכוסות טמאים ר' יהודה אומר צריך לשייר אף מקום הנחת חתיכות בשר ולחם ואי לאו לאו שלחן הוא אלמא צפויו מבטלו אפי' להקל שאם חפהו כולו בשיש טהור דהוי ככלי אבנים וכ"ש להחמיר ומסיק שאני שלחן דרחמנא קרייה עץ אף כשהוא מצופה דכתיב המזבח עץ שלש אמות וכו': ובמנורה לא גרסי' ליה במשנה:
ותטמאו כל הכלים. אית דגרסי ותטמאו כלי המקדש ואית דל"ג ליה כלל אלא ותטמאוהו דקאי אשלחן בלבד והכי מסתברא. וגם ה"ר יהוסף ז"ל. מחק מלת ותטמאו כל הכלים. ובגמ' תנא הזהרו שמא תגעו בשלחן ובמנורה ותנא דידן מ"ט לא תנא מנורה שלחן כתיב בה תמיד מנורה לא כתיב בה תמיד דתמיד דכתיב בה לא דמי לתמיד דשלחן דהאי תמיד מלילה ללילה הוי כמו עולת תמיד האמור בתמיד וחביתי כ"ג אבל ביום לא היה דולק דמערב עד בוקר כתיב תן לה מדתה מערב עד בקר הלכך כל היום יכול לסלק אבל תמיד האמור בשלחן כל היום וכל הלילה דהלחם נסדר עליה משבת לשבת. וכן כתב ג"כ בתי"ט.
מפני שהן מצופים. בגמ' בתירוץ שני ואיבעית אימא רבנן לר' אליעזר קאמרי מאי דעתיך דילפת טעמא מדקרנהו רחמנא אדמה הא לאו הכי טמאים אע"ג דעשוין לנחת מפני שהן מצופים ובעית למימר שהצפוי מבטלן והוו להו ככלי מתכות אדרבא מיבטל בטיל צפוין לגבייהו דרחמנא קרא עץ לכולהו ובלאו האי קרא נמי לא מקבלי טומאה:
בסוף פי' ר"ע ז"ל כך פי' הרמב"ם ז"ל בהלכות מטמאי משכב ומושב אמר המלקט בפי"א. וגם בפי' המשנה בפי"א דמסכת כלים גבי גלוסטרא מצופה טהורה כן פי' כמו

שכתבתי שם וכבר השיגו הראב"ד ז"ל בפ"ד דהלכות כלים והאריך שם מהרי"ק ז"ל בשם הר"י קורקוס ז"ל והביא דבריהם בתוספת יום טוב עיין עליו:
סליק פירקא וסליקא לה מסכת חגיגה. הדרן עלך סדר מועד תושלב"ע. יח"ל צית"ו: